

Й. В. Островський**6 квітня 1934 – 29 листопада 2020**

29 листопада 2020 року після важкої тривалої хвороби пішов з життя всесвітньо відомий математик, член-кореспондент Національної академії наук України Йосип Володимирович Островський.

Йосип Володимирович народився у 1934 році у Дніпропетровську. Математикою він зацікавився ще у середній школі. У старших класах вчителькою математики Й.В. Островського була М.А. Фішкіна, колишня студентка видатного математика М.Г. Крейна, яка підтримувала здібного учня в бажанні стати математиком. У 1951 році Йосип Володимирович вступив на фізико-математичний факультет Харківського університету. Це були роки розквіту математичного відділення університету. У той час там працювали блискучі математики і видатні педагоги – Н.І. Ахієзер, Я.П. Бланк, Г.І. Дрінфельд, Б.Я. Левін, В.О. Марченко, О.Я. Повзнер, О.В. Погорелов, А.К. Сушкевич. У 1954 році видатний вчений зі світовим ім'ям Б.Я. Левін організував студентський науковий гурток, активним учасником якого став Й.В. Островський. Це справило в подальшому глибокий вплив

на формування його математичних інтересів. У 1956 році Й.В. Островський стає аспірантом Б.Я. Левіна. З 1958 року він працює у Харківському університеті, а у 1959 році захищає кандидатську дисертацію „Зв'язок між зростанням мероморфної функції та розподілом її значень за аргументами“. З 1963 року він завідує кафедрою теорії функцій, а у 1965 році захищає докторську дисертацію „Асимптотичні властивості цілих і мероморфних функцій і деякі їх застосування“. У 1969 році, паралельно з роботою в університеті, Йосип Володимирович стає співробітником відділу теорії функцій Фізико-технічного інституту низьких температур АН СРСР, керівником якого був Б.Я. Левін. У 1986 році Й.В. Островський очолює цей відділ. У 1978 році Йосип Володимирович обраний членом-кореспондентом Академії наук Української РСР (зараз Національна академія наук України). З 1994 року Й.В. Островський працював в університеті Бількент (Туреччина).

Опишемо лише деякі з дуже різноманітних наукових інтересів Й.В. Островського. На початку наукової діяльності Йосип Володимирович отримав низку результатів про зв'язок зростання мероморфної функції з розподілом її значень по аргументах, які істотно посилили класичні теореми Л. Бібербаха, Р. Неванлінни, М.Г. Крейна,

А. Едрея. Широко відомими є роботи Й.В. Островського з Б.Я. Левіним по проблемі Поліа-Вімана опису класу цілих дійсних функцій, для яких корені функцій і усіх їх похідних є дійсними. У 60-х роках Йосип Володимирович починає дослідження аналітичних питань теорії ймовірностей. Він доводить відому гіпотезу Ю.В. Лінніка, що істотно узагальнює класичну теорему Марцинкевича. Для цього йому довелося уточнити теорему Вімана-Валірона про поведінку цілої функції в околі точки максимуму модуля на колі. Й.В. Островський розробив нові аналітичні методи, за допомогою яких отримав сильні результати в арифметиці ймовірнісних розподілів і інших питаннях аналітичної теорії ймовірностей. З 60-х років почалася дружба і плідна наукова співпраця Йосипа Володимировича із видатним львівським математиком А.А. Гольдбергом, результатом якої є глибокі праці в теорії зростання і розподілу значень важливих класів аналітичних функцій. Класичними є спільні з В.О. Марченком роботи Й.В. Островського 70-х років, пов'язані з дослідженням спектру оператора Хілла. Їх теоретико-функціональною основою стала параметризація класу дійсних цілих функцій з дійсними ± 1 -точками за допомогою конформних відображень верхньої півплощини на верхню півплощину з вертикальними розрізами. Ця параметризація відіграє істотну роль в теорії операторів Штурма-Ліувілля і у дослідженнях екстремальних властивостей цілих функцій експоненціального типу. В роботах 80-х років Й.В. Островський разом з А.А. Гольдбергом детально дослідив асимптотичну поведінку цілих характеристичних функцій і розподіл їх коренів. Яскравий цикл праць Йосипа Володимировича присвячений класам комплекснозначних борелевих мір на осі, які однозначно задаються своїми звуженнями на піввісь. Це коло питань тісно пов'язане із багатьма класичними задачами теорії функцій: теоремою Тітчмарша про згортку, другою основною теоремою Неванлінни-Картана для аналітичних вектор-функцій, факторизацією функцій у класах Гарді тощо. У 90-х роках Й.В. Островський отримує низку важливих результатів, пов'язаних з побудованою М.В. Говоровим теорією крайової задачі Рімана з нескінченним індексом. В останні роки дослідження Йосипа Володимировича були присвячені проблемам зв'язку зростання аналітичних функцій і розподілу значень відрізків і лишків їхніх степеневих рядів, питанням зображуваності гармонічних функцій інтегралами типу Пуассона, задачам зв'язку між частотою осциляції функції та гладкістю її перетворення Фур'є, різним проблемам тотальної та кратної додатності й іншим важливим математичним задачам.

Йосип Володимирович є автором понад 150 наукових праць і співавтором двох монографій: „Распределение значений мероморфных функций“ з А.А. Гольдбергом і „Разложение случайных величин и векторов“ з Ю.В. Лінніком. Ці монографії справили великий вплив на розвиток сучасної теорії цілих і мероморфних функцій і знайшли глибокі застосування в теорії ймовірностей, теорії операторів, гармонічному аналізі і інших областях математики. У 1992 році Й.В. Островський, разом з А.А. Гольдбергом і Б.Я. Левіним, отримав Державну премію України за роботи по теорії функцій. Протягом багатьох років Й.В. Островський був Президентом Харківського математичного товариства. З 1966 по 1993 роки він був відповідальним секретарем редколегії журналу „Теорія функцій, функціональний аналіз і їх застосування“, пізніше був заступником головного редактора „Журналу математичної фізики, аналізу, геометрії“. Йосип Володимирович був одним з ідейних натхненників створення журналу „Математичні Студії“ й активним постійним членом його редколегії.

З 1956 року Й.В. Островський брав активну участь у роботі легендарного семінару Б.Я. Левіна з теорії функцій, а пізніше почав керувати роботою семінару спільно з

Б.Я. Левінім. У 70-х роках Й.В. Островський створив семінар з аналітичних питань теорії ймовірностей, який відразу привернув увагу математичної спільноти.

Понад сорок років Й.В. Островський вчив математики харківських студентів і аспірантів. Його лекції справляли незабутнє враження: яскраві, ретельно продумані, насичені глибокими результатами, вони виділялися простотою і доступністю викладу. Під керівництвом Й.В. Островського захищено понад двадцять кандидатських дисертацій, п'ятеро його учнів стали докторами наук. Для багатьох поколінь учнів і студентів він назавжди залишиться зразком Вчителя. Йосип Володимирович вражав колег рідкісним поєднанням яскравої математичної обдарованості та чудового педагогічного таланту з мужністю, шляхетністю, чуйністю.

Світла пам'ять про Йосипа Володимировича Островського та смуток від непоправної втрати назавжди залишаться в наших серцях – серцях його учнів, колег і друзів.

*Г.М. Вишнякова, М.О. Гірник, М.М. Зарічний, М.В. Заблоцький,
О.М. Каткова, К.Г. Малютин, А.З. Мохонько, С.Ю. Фаворов,
М.М. Попов, Я.І. Савчук, А.М. Седлецький, О.Б. Скасків,
Б.Н. Хабібুলлін, М.М. Шеремета*